

(ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 20.09.2019).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.09.2019).

Одержано 22.09.2019

УДК 343.9

Володимир Володимирович ПИВОВАРОВ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

ФЕНОМЕН КОРУПЦІЇ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД І АДЕКВАТНІСТЬ РЕАГУВАННЯ

Історія людської цивілізації багата прикладами проявів корупції, що підтверджує досить поважний вік та неодмінну присутність цього явища в усіх людських культурах і цивілізаціях. Слід зазначити, що корупція засуджувалася в усі часи, але це не зашкодило проникнути їй у сучасне суспільство. Розв'язання проблем ефективної протидії корупції значною мірою залежить від того, наскільки правильно і глибоко буде зрозуміла її сутність. З'ясування сутності корупції є надзвичайно важливим як в теоретичному, так і в практичному плані.

Сутність корупції необхідно визначати враховуючи той факт, що вона є різнобічним явищем із негативними наслідками у соціальній, економічній і політичній сфері життя держави, та не може зводитись до конкретного правопорушення. Соціальна сутність корупції проявляється в тому, що вона: має соціальну обумовленість (є продуктом соціального життя); має свою соціальну ціну, яку платить суспільство за існування корупції; здійснює суттєвий вплив на найважливіші соціальні процеси; має історичні витоки і глобальний характер. Соціальна сутність корупції проявляється також у тому, що це явище (конкретні його прояви) отримують правову та моральну оцінку з боку держави і суспільства. Держава у відповідних законах (кримінальному, адміністративному та інших) визначає, яка поведінка наділеної владними повноваженнями особи є протиправною і яка юридична відповідальність настає у разі вчинення певних діянь.

Корупція як соціальне явище існує в певних інституціональних рамках, в яких економічні, політичні, правові, соціальні процеси

впливають на неї, а корупція, у свою чергу, здійснює вплив на економіку, політику, право, ідеологію, суспільну психологію тощо.

Визначальними для науки кримінології вважаємо погляди М. І. Мельника, який наполягає: корупція – це не виключно правове, а скоріш складне соціологічно-кримінологічне поняття. Вона має і політичний, і економічний вираз, і правовий опис [1, с. 6–40]. Наслідуючи цю ідею, в загальному вигляді можемо визначити корупцію як соціальне явище, яке охоплює всю сукупність корупційних діянь, пов'язаних з неправомірним використанням особами, уповноваженими на виконання функцій держави, наданої їм влади, посадових повноважень, відповідних можливостей з метою задоволення особистих інтересів третіх осіб, а також інших корупційних правопорушень, які створюють умови для вчинення корупційних діянь чи є приховуванням їх або потуранням їх.

Підходи до формалізації корупційних діянь вельми різноманітні. Так, Кодекс поведінки посадових осіб по підтриманню правопорядку, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 року, розуміє під корупцією “скоєння або не скоєння якої-небудь дії при виконанні обов'язків або пов'язаної з виконанням цих обов'язків, з вимаганням або прийняттям подарунків, обіцянок чи стимулів або їх незаконне отримання кожного разу, коли має місце така дія або бездіяльність”. Схоже за змістом визначення корупції подано й у Конвенції про кримінальну відповідальність за корупцію, що була прийнята на 103-й сесії Комітету Міністрів Ради Європи 4 листопада 1998 року. У результаті проведення Генеральною Асамблеєю ООН міжрегіонального семінару з проблем корупції (Гавана, 1990 рік), у Кодексі поведінки посадових осіб щодо підтримання правопорядку, корупція була визначена як зловживання службовим становищем для досягнення особистої або групової вигоди, а також незаконне отримання державними службовцями вигоди у зв'язку зі службовим становищем.

На першій сесії Дисциплінарної Групи Ради Європи з проблем корупції (Страсбург, 22–24 лютого 1995 року) корупція була визначена як: “Підкуп (хабар), поведінка осіб, уповноважених у державному або приватному секторі, яка порушує обов'язки, що витікають з цього статусу посадової особи, особи, яка працює у приватному секторі, незалежного агента, або інших відношень подібного роду, що мають на меті отримання будь-яких приналежних переваг для себе чи інших осіб”.

Підкреслимо, що різноманітність підходів до визначення поняття явища корупції пояснюється тим, що корупція в її широкому розумінні – це скоріше синтезоване соціальне і кримінологічне поняття, ніж правове.

Аналіз поняття корупції, що міститься в ст. 1 чинного Закону України «Про запобігання корупції», вказує прив'язку поняття «корупція» до поняття «неправомірна вигода». Останнє виступає визначальним елементом, який дає підстави вважати, що дії встановлених Законом суб'єктів є корупційними. Проте слід зазначити, що така конструкція складна у правозастосуванні і потребує підтримки інших галузей правового регулювання.

Стосовно ж кримінально-правового реагування на корупційні (в широкому розумінні) прояви, позиція сучасного українського кримінального права, на жаль, не зовсім послідовна. Отже, в сучасних умовах слід підтримати ініціативу тих науковців, які пропонують радикальне оновлення українського кримінального законодавства, в тому числі і шляхом прийняття нових кодексів. Принаймні, цей непростий, але продуктивний шлях дозволить спільними зусиллями вирішити нагальні проблеми кримінального законодавства, у тому числі, в питаннях протидії корупції.

Список бібліографічних посилань

1. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія. Київ : Атіка, 2001. 304 с.

Одержано 30.09.2019

УДК 343.9:343.35

Наталія Олегівна РАСТОРГУЄВА,

курсант 3 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Тетяна Анатоліївна ШЕВЧУК,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ В ПИТАННЯХ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Сьогодні тема протидії корупції знаходиться в центрі суспільної уваги. Корупція не тільки кардинально стримує соціально-економічний розвиток України, заважає реалізації національних проєктів, але і перешкоджає подальшій інтеграції до Європейського Союзу. Адже однією з основних вимог, що ставляться до України, є зменшення рівня корупційних проявів в нашій державі.